

ШЫН

СЭКП Тыва обкомунун, Тыва АССР-нин Дээди

Советинин болгаш Министрлер Чөвүлелинин органы

1925 чылда
үндээлтигинен

1963 ч.
И Ю Н Ъ
7
ПЯТНИЦА
№ 134 (5538)

Өртөө 2 көп,

Н. С. Хрущевтун Ярославльге чоруп турганы

ЯРОСЛАВЛЬ (СЭТА). СЭКП ТК-иниң Бирги секретары, СССР-иниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазы Н. С. Хрущев июньнун 5-те эртен Удмуртияда шак заводунуң коллективиниң төлөөкчилери биле чугулашкан. Чаа хевириниң продукцияларын шидээдин алырын айтканын ол сонургаан, заводтун кымылдары—яны буру марканың хол шактары, шак болгаш техниктиң даштары көргүзгөн.

тин болбазырадып кылып турда үнер газтарын ажыглаарын бүгү арга-биле дүргөлдериңиз эрежек чугулазын Совет чазактың баштыды айткан.

СЭКП ТӨП КОМИТЕДИНДЕ

Кустанай областың Аркалык бүдүрүлгө эргелелиниң Сарыузен совхозунуң ажылчыннарының болгаш тускай эртемнигериниң коллективиниң инициативазының дугайында

Кустанай областың Аркалык бүдүрүлгө эргелелиниң Сарыузен кур чер совхозунуң ажылчыннарының болгаш тускай эртемнигериниң коллективиниң инициативазының дугайында бир ажылчыга онааштыр ажылдап кылышыккыны улуу-биле көвүдөдирин, механизатор кадрлар талазы-биле херегледил эвээжедирин, шуут чарыгдалдарын ызыбар болгаш ажаап алышының херегилериниң нити чарыгдалдарын эвээжедирин шийтирлээ.

Тарааны калбартыр алып техника-биле ажаап алып, ажаап алышыккыны куш-ажылдың болгаш херегилериниң чарыгдалдарын бүгү хемчег-биле ызыбар дугайында Сарыузен совхозтун ажылчыннарының болгаш тускай эртемнигериниң коллективиниң инициативазын СЭКП ТК чүүлдүг деп санаан.

Кустанай областың Аркалык бүдүрүлгө эргелелиниң Сарыузен совхозунуң ажылчыннарының болгаш тускай эртемнигериниң коллективиниң инициативазының дугайында бир ажылчыга онааштыр ажылдап кылышыккыны улуу-биле көвүдөдирин, механизатор кадрлар талазы-биле херегледил эвээжедирин, шуут чарыгдалдарын ызыбар болгаш ажаап алышының херегилериниң нити чарыгдалдарын эвээжедирин шийтирлээ.

Байлак дүжүттү калбартыр алып техника-биле ажаап алыш!

Кустанай областың Аркалык бүдүрүлгө эргелелиниң Сарыузен совхозунуң ажылчыннарының болгаш тускай эртемнигериниң коллективиниң чүрттун бүгү тараажыларына Кыйгыры

Эртим эштер! Бо чылдын бистин областың болгаш крайның тараажылары кур чериниң онгу чазын эрттирген. Аркалык бүдүрүлгө эргелелиниң бистин Сарыузен совхозунуң ховуларын ажал-ишчилери үшкү тарыла кампаанызын чидишкенин дооскан. Бистин совхоз Тургайның кур черинде турар, ол черин шийткенин алырын Совет Эвилелиниң Коммунисттик партиясынын Төп Комитетиниң болгаш эш Никита Сергеевич Хрущевтун чүдүлдүгүнү көрүп база ийи-биле дегенниң тус чериниң коммунисттериниң инициативазы-биле 1960 чылда эгезген.

Улуг Тургайның чериниң байлаа эгертинисе болгаш чаагай-даа. Эргеле чылда агаар-бодуштун нарын байдалдарында бистин совхозтун ажал-ишчилери 27 муң гектар шаданга ба бүрүндөн 14,1 центнер тарааны ажаап алган. Бис гектар бүртүндөн 66 пуд тарааны күртүңе саткан бис. Төрөн чүрттүн шыгжамырында 984 муң пуд тарааны уар планын турган. 2 миллион 359 муң пудту уарган.

Бистин Сарыузенниң тарааны — Кур чер крайында эн-не чик эртектер тараа болуп турар. Бир центнер тарааның бот-үнеси план бузулга 4 рубль 58 копейка турарынын орунга 2 рубль 32 копейка болган. Совхоз күртүңе чүгүле тарааны дукааган билан бестин 1 миллион 155 муң рубльнин арыг орутулган алган.

«Чылдын түнөөдери үндүрер база тараа бүдүрерин болгаш салым алырын көвүдөдир дугайында» эш Н. С. Хрущевтун СЭКП ТК-иниң Президиумунга бижиле күш-ажылга чалаа чидишкенинде бистин совхозтун коллективиниң сорук киирген. Бисте чер ажылынын кайгамчык мастерлери бар. Чогуу-на олар, бистин механизаторларымыс. 1962 чылда чидишкенин дооскан, бо чылдын чазынын чаа соругтарынын холга алганар. А бо чак болза сарыузенчилерге шийди шыгжалда болган. Бо чылдын тараа культураларынын тарылга шөдери көвүдөткен болгаш оларны 48,9 муң гектарга чедирген бис, оон иштинде аш-чеминиң кол культуразын—кызыл-тасты 42,5 муң гектар черге чазып тараан база чинге-тарааны 3,5 муң гектарга, чочаң-тарааны 980 гектарга, кукурузаны 1500 гектарга тараан болгаш ол болза эртен чылдыктын ийи катап ажыг болганы ол.

Бо чылдын чаы—чер ажылының белик культуразынын чазы-дыр. Бис тарылганы күзүн аңдыр, эки беле-хетке, дескандан черге эн кыска хуусаада—15 хүнүнү дургузууда чоруткан бис. Шөдөргө кызыл-тастын

ажаадып мылышыккыны 2,2 катап өзөр, дорт чарыгдалар 30 хуу ызырып, механизатор кадрларга херегел чартыныга чедир эвээжээр, а күш-ажылдың нити чарыгдалы 60 хуу ызырып, Мооң ачызында гектар бүрүңгө онааштыр канналга 1 рубль 50 копейка болур. Бестин бүдүрүчүлүг калбартыр алып жатканын амылгыларының күсели-биле бистин ажал-агылымыс 60 муң рубльди кампап алып. Мооң-биле чергелештир дүжүт ажаап алышыккының үнесинде биске өсө амылдар амылдар 100 тракторлар хосталыр. Бо чорук 12 муң гектар эрте аңдарар аңгысты немей аңдарар арганы берип турар болгаш силос салырын дүргөдөдүр. Совхозтун механизаторлары ажаап алышыккыны кирер техниканы чидишкенин белектер турар. Июль 1-ге чедир бүгү техниканы септээр турар болгаш оларны хылааш, белек турарынын шугумунга чыскааган турар.

Механизацияланган отряд бүрүдүнү ажалынын кол утка-шынары болза, калбартыр алып машиналарны ажал-агылымыс ажылдары болур. Ол машиналар идегелдик холдират. Тургайның кур черинге, ол иштинде бистин ажал-агылымыска ажаап алышыккына калбартыр алып техниканы бир-ле дугаарында эртен чылдын амылдар эгезлени билдингир болгай. Ону белик бүдүрүчүлүг ажылдарынын үлгер-чижөөн машиналарнын башкарыкчылары ыңчардала көргүсөн. Механизатор И. Хижий «ЖВН-6» деп жатка-биле хуңде 60 гектар тарааны кестирип турган. Ол, «сезон дургузунда 670 гектар кызыл-тасты тавычалы кестирген. Комбайнер В. Черемных идыг жатка-биле хуңде 70—80 гектарын кестирип турган, а оон сезон дургузунда ажалдап кылганы 600 гектар болган. Комбайнер П. Редько 5 хүн дургузунда 370 гектар черин кестирген болгаш оон 4836 центнер тарааны бастырып алган.

Калбартыр алып жаткалар башкалар мастерлериниң одуруу өзүп турар. Бо чылдын идыг жаткаларын С. Толстоугов, Л. Енов, Г. Волошков, С. Манукян болгаш оон-даа өскө дуркулгалып комбайнерлер башкарып үнүштер.

Бистин кур чер шөдериңисте ажаап алышыккыны комбайны дүргөн чорудуп тургаш чорударының методу калбаа-биле непереп турар. Ажаап алышыккыны комбайны дүргөн чорудуп тургаш боттаңдыраарынын бистин совхозка эгелекчииз

Калбартыр алып жаткалар башкалар мастерлериниң одуруу өзүп турар. Бо чылдын идыг жаткаларын С. Толстоугов, Л. Енов, Г. Волошков, С. Манукян болгаш оон-даа өскө дуркулгалып комбайнерлер башкарып үнүштер.

КӨДЭНИН АЖЫЛ-ИШЧИЛЕРИН КӨДЭ АЖЫЛ-АГЫЙ ТЕХНИКАЗЫ-БИЛЕ ХАНДЫРАРЫН ЭКИ ОРГАНИЗАСТААР

МОСКВА. (СЭТА). «Сельхозтехника» Бүгү-эвилек каттыжымшыккынын чанында чөвүлелин хуралы июнь 5-те ажал-тастын. «Сельхозтехника» республикалар, крайлар болгаш областар каттыжымшыккынын

төлөөкчилери, колхозтар даргалары, совхозтар директорлары, бүдүрүлгө эргелелиниң начальнигерин, көдөө ажал-агылың тускай эртемнигерин, СССР-ниң Улуу ажал-агылың чөвүлелиниң болгаш СССР-ниң Курданынын

Тыва АССР-иниң Дээди Советиниң Президиуму бо чылдын июнь 3-гү чарыктың биле арыг байдалын барылаалаш, эш Виктор Сергеевич Гущинни Тыва АССР-

ниң коммунал ажал-агылы министрин дүлөөлгөндө хостаан болгаш коммунал ажал-агылы министрине эш Виктор Михайлович Еремеевти томуйлаан.

Хову-шөлден медээлер

Кукуруза 2800 гектарда

ЧАА-ХӨТ. (Телефон-биле). СЭКП Төп Комитетиниң ийи Пленумунга уткуштур калбарткан чарыктын түнөөдери «Найрал» совхозтун тараажылары бо чазын кукурузаны 2800 гектарга одурутур дөн хуңдөгезин июнь 6-да чидишкенин күүсеткен. Ол үндөгү культураны одурутпазы, мал чеминге эленка тарылгалы ам-даа үргүлчүлөп турар.

Ажыл-ишке макталдыг

Кузюк Дочуй-оол биле Даваа Чжапон олар Тес-Хем районда Ленин атыг колхозтун мурунчы механикаторлары, Балгазында механикатор шкколазын 1954 чылда эки өөредилгедиг дооскан, олар билин улам бедидер, техникага мергешир талазы-биле могаг чок ажалдап турар.

Надарчыларның найдаазы билдинмес

Улуг-Хем районун «Чодураа» колхозунун тараа шөдериңисте эрте чаштырган тараа культуралары ам шийдери чингир-ногаан кылдыр шийдери берген. Чаа-Кыры, Кызыл-Хавак деп черлерде тараа 5—6 сантиметр кылды өзүп үнүп келген.

Унуш чаагай

ЧАДАНА. (Телефон-биле). Усть-Балыкчилериниң үндөгү эгелекчииниң дегинишпаан, партийкай-организация болгаш масса-политиктиң ажалды эки организациянын түнөөдери, Чөөн-Хемчик районда «Большенск» колхозтун тараажылары чаксы хову ажылын чидишкенин дооскан. Тараа культуралары пландан ыракта ажыр чаштырган. Балтай тараан шөдериңисте үнүгү 15 сантиметр белик келген.

Ак-Довурактын онза чугула тудуундан медээлер

Комсомолчу тудугнун штавы дыннадып тур

Ак-Довурактын даг-дугу комбинатының бирги эртен амылгалга ийнеринге чедир 114 хонук арзан. Тудуг эргелди кол-көзө бузулга планын эртен айда 70 хуу кылдыр, боттарының күжү-биле — 72,3 хуу күүсеткен. Керээге чаштырган организациялар боттарында бердинген онаалгаларын ортумаа-биле 66,8 хуу күүсетип алган. Оларын иштинде «Каң-конструкция», «Востокбуров», «Монтажавтоматика» чергелет организациялары план бо эртен айларда база бердинген турбисе, оларга хамаарышкан эргелдер тудугте боттарының тускай эртемнигерин амылгалга чедир чорудуп бербисе-биле шуут ажаадып кирбөө болуп турар.

Даг-дугу арыглар фабрикамыс ажылгалга кирер комплексинде (начальниг эш Махлиновский) тудуг-жулар кол-көзө бузулга планын 110 хуу, боттарының күжү-биле — 73 хуу кылдыр күүсеткенер. Ол участка-тун болгаш мурунда оон начальниг турган эш Даниленковун ажылында хей салынч четпестер болза, бар кураалдарыны долузу-биле амылгалга шыдавын турганын херегледип турар. Ында үшкү элечтиниң организация-тааны багай. Бетон салымшыккынын бригадалар барык чорутпай тургандан завод дүңгө-не анаа туруп келген. А хуңдус демги завод чогутур хемчөөдөгү продукция-биле хандылар аргам чок болуп турганында, онаалбачы-бетончулар чамдыкта ажал чок олуруп тургулаан.

Строй (начальниг эш Хидекель) мооң мурунда хождундай участка турган болза, май айда эки түнөөдери чедип алган. Олар ай планын 103,5 хуу күүсеткен. Июнь 10-га чедир ол участка узун дурту 4,900 метр суг дамчыдылганын монтаж доозар. Тудуун № 2 участка (начальниг эш Константинов) чорудуп турар суг-насос станциямыс дерилгелди хождуп турар, оон уружу-биле суг дамчыдылганын шенелдери болгаш оон ажалдар саадаар хире апарган.

Тудугта тудуунуң чидишпег биеги хевээр чиди айттыр болуп артышпаан. Амылгалга кирер үлөштөр обьектилер канчап-даа бол хандыртып турар-даа, суг тудугларына херек тудуубу барык чидиришпег турар. Аамык учур болза, тус чериниң тудуубу завод амылгалга чок продукция бербей турарында.

Сарыузен совхозтун ажылчыннарының болгаш тускай эртемнигериниң коллективиниң даасманын бузулга Кыйгырыга ат салганнар болза:

С. Умаров—совхозтун директору, И. Енов — парторганизациянын секретары, Л. Калюжний—кол инженер, А. Ачицев — ажылчын комитетиниң даргазы, Б. Чуркина—комсомол организациязының секретары; Г. Манукян, В. Черемных, Н. Очеретный, С. Толстоугов, Н. Кузин, С. Ковнурино, И. Левский—механизацияланган отрядтарының начальнигерин; А. Сидоренко, С. Исламаев, А. Робешко—комбайнерлер.

Ак-Довуракта онаалга амылдар электр станциямын тудуу. Ону июньнун 30-де амылгалга ийнер ужурут. Тудуунуң чурмакчылары ону күүсетип эвээр, хей күшү үндүрүп турар. Чижээлээр, Алексей Шабалин удурткан бетонщиктер бүдүрүлгө планын ажыг күүсетип туралар. ЧУРУКТА: бетонщиктер бригаданы ажыг өйүндө. Фото С. Феоктистову.

СЭКП ТК-НЫҢ ПЛЕНУМУНГА УТКУШТУР ИДЕОЛОГИЯ БОЛГАШ КҮШ-АЖЫЛ

Идеология ажил коммунизм тургузарынын үндөсүн айтырларын чедишкенин шийирлээринин эң чыгууда чыгуу болуп, миллион-миллион совет кижилерин маандык ажал-хөдөө сүтү кирип турар күндүзү чечек болгон.

Партиянын XXII съездинин төөгүтү шийирлерин чедишкенин күөсүдүр дэп партия, совет, профсоюз болгаш комсомол организацияларынын ажал-чорудугуна кал кезе идеология ажалы улам күчтөлдүр сайыраңгайдыларын-ке улаанын, идеология ажалдыкчыларынын бүгү күжү өз сорулган чедишкенин шийирлээринче мобилизацияланган турар ужурайт. Барыны-Хемчи районун партия организациясы партияга ажалдык болгаш идеология ажалы калбар-тып, оң идеяны дененин бедилер талааны-биле чамдык ажалдарын кылган.

Районда 33 агитпункттары дөдөр тургускан. 17 лекторлар бөдүртери ажалдан турар. Политикти ажалды чорударда партия организацияларынын даянып турар кол күштери болза, 880 ажал агитаторлар, 138 пропагандист, 220 ажал лекторлар болгаш хей санын итеалыгылар, активтер болуп турар. Идеология ажал ажал-агы сорулгаларын шийирлээринден хооруд-беле ужурайт даянып бистин партия организацияларыныс барымдалап келгенден, районун колхозчуларынын, совхозтар ажалчыларынын болгаш бөдүрлөгөн ажалдыкчыларынын хей нурутуу боттарынын мурунда салдыган күш-ажалды ажал-хөдөөлөрүн улуз ужуз-дураан ханым-биле үнөлөп көрүп, ылаңыа чеди чылдын бешки чылын планын ооналдарын чедишкенин күөсүдүн турарлар.

Район 1962 чылда кезде ажалдык талааны-биле алган социалист хулаалегеринден этти болгаш сүтүтү күрүгө садарын ажал күөсеткелен. «Тына даг-дугу» комбинаттын тудугулары тудуг талааны-биле планирнин күөсеткелен. Ак-Довурка — Алаа автоорук тудууну тудугулары ажал ботандарынын, планын ооналдар күөсеттин, Алаш, Хемчи, Ак Ишкан шакны хемини кезир көбүрүлөр туттуган. Бу чылын ол оркуту ас-фальтылап ажал берген.

Чеди чылдын бешки чылын баштайгы кварталында районун кезде ажал-ийилер чамдык чедишкенин чеди алганын. Район нитианы-биле бирги кварталда күр-

неге сүт садарынын планын 111,4, ээт садарынын планын 113,4 хуу күөсеткен. «Бардык» совхозун Бижитиг-Хая сүт-баран фермазы бирги кварталда 55 тонна сүт бөдүртер турган, 61 тонна кылдыр, 38 тонна сүт садар турган, 41 тонна саткан, районда фермаларын чырыкына бирги чери ээлеп, паркомун болгаш райкомунун ферма аразына шийирин Кызыл тугу чаалап алган. Ол фермада коммунистер Норбу-Самбуу, М. Кыс, комсомолчулар К. Таращын, М. Чогураа, Тына АССР-нин ажалдык малчыны К. Хажыт, Тына АССР-нин Дюди Советинин депутаты санын Хертек Александр, кезигүн ажал ажал Куулар Долгар болгаш өскө-лөр-даа эки түнөөлөрн көргүзүп, политикти тайлыр ажалдыга киржиң, боттарынын организакчы үлөгери-биле, чедишкенин ажалы-биле өскөлери эки ажалдарынче өмөөлдөп турарлар.

Бу чылын район чакы хову ажалдарын өрте эгелен. Организас-массалык, политикти ажалды ажал кайда-ла бедик денеге тургустунган болду, анал ажал-хөдөө түнөөлө баа эки болуп турар. «Бардык», «Шекпээр» совхозтар «Мурнакчы» колхоз (парком секретарлары Х. Өчкөй, О. Манарыкчы, Даны) ажалды организас-тарын бедик денеге эки таарыш-тып тургузуп, политикти ажалды күөштөлдүр. Ол ажал-агыларын хову тургаларын шевирини-биле денегелен, кымыл бууларда муна-ка хөдөөлөрүн, уран-чечен номнар болгаш дашыт агитхуудустар, механизаторларын күш-ажалды кый-гырган ажал-буру лозуннар, плакаттар хей санын кылдыган.

Лекциялар болгаш беседаларын активтер паркомга бадылаан план боугаар механизаторларга үргүдү кылды берип турган. Кино, концерт өмөөлдөп баа-ла, хожудаанын келген.

Бу партия организациялары чүг-лө кампания теринде масса-поли-тикти ажалдарын күөштөлдүр турар ажал, харын чурттакчылар суур-ларга, ырак тургаларда малчы-ларга доктаамал чоруду, кайи бү-рүтүгө агитациянын дашыт чүг-лө турарыны кичөөт хей санын турар ажаларын. Ол шыкан ында кезде Советтер нитиалеге ажалдык ажал кылбас, хей-нитинин чүрү-мун уруур таварыгалары анал өр-түрлөп, оң чылдагынын илердин, нитиалеге ажалдык ажалдарын кылдыры-биле оларга арга-сүмени ай-

тып, чогуур хөдөөлөрүн ап турар-лар.

Районуну культура бажыны-рынга, кезде клубтарга бот-тыны-гыр уран чүгүдүн 21 бөдүмнери ажалдып келген, оларнын составы-га 370 кижи киржиң турар. Ол бөдү-мнерин күжү-биле бо чылдын 5 айларында чурттакчы чоңа элөөн хей санын концерттерни көргүскөн. Районда 14 кезде библиотекалар бар. Оң иштинде библиотека өргөлөк-чилери М. Долума, С. Долгар («Шек-пээр» совхозта), Саая Самбуу («Мал-тын» колхозта), Хомушку Белек («Тына» совхозта) олар чүгө ажалды суурларын чурттакчыларын иделели чаалап алганын ажалды, фермалар болгаш хову тур-галарын күзөңчиг аалчылары апарганыр.

Кино көргүзгөрин экижерде талааны-биле ажал районда өсүгү үдө эки-жи турар. Киномеханиктер эштер: М. Даваа, М. Даш-оол («Шекпээр» совхозта), Е. Котешникова («Тына» колхозта), автоклуб чолачыны Иргит Кара-оол олар чоңа кино көргүзү-гөрин үлөгөрлөг организастап турар-лар.

Агитхуудустардан, шоодугу хана солунардан ажалы, районда 88 хана солунар доктаамал үнүп турар. Ол солунарын арынардыга ажал-агыларын мунакчы дуржула-рын чырымын, четпестерни шы-гымы шүтүмчүлөп турары партия, комсомол, профсоюз организакчы-ларга доктаамал дуа болу берген. Радио дамчытыламы СЭКП-нин XXII съездинин төөгүтү шийирлерин болгаш партиянын чач Про-грамманын ботандарына улуз ду-аалык. Районда хей-нитиг эгелеш-кин-биле ажалдык радиодам-чыдыла редакцияны үлөгөрүн болгаш кезде ажал-агынын ажал-дыкчыларын улам сорул киржиң тур-рар солун беседаларын, мунакчы-ларга турсактаатан репортажтарын үргүдү дамчылар апарган.

Масса чоңуну ортузунга органи-зация-массалык, полит-кижиди ажалды ажалдарын партиянын ажал бедик иделелеринге дүштүр тургузарын «Тына» совхозтун болгаш «Тына даг-дугу» комбинаттын партия ор-ганизациялары ажал-агынын ажал-дыкчыларын ажал сорул киржиң тур-рар солун беседаларын, мунакчы-ларга турсактаатан репортажтарын үргүдү дамчылар апарган.

Масса чоңуну ортузунга органи-зация-массалык, полит-кижиди ажалды ажалдарын партиянын ажал бедик иделелеринге дүштүр тургузарын «Тына» совхозтун болгаш «Тына даг-дугу» комбинаттын партия ор-ганизациялары ажал-агынын ажал-дыкчыларын улам сорул киржиң тур-рар солун беседаларын, мунакчы-ларга турсактаатан репортажтарын үргүдү дамчылар апарган.

Чижээ, чакы тарыла үезинде механизаторлар ортузунга социали-стич чырышты органиастаарда, кижиз бургузуну саналып барымдалавайы, оларнын сүмени ап, беседалаш-пай-на, совхозтун бугу аңдар черин трактористерин санынга дең-ге үлөгөн, «силернин хулаалегер бө-дүр, мону күөсүдүр силер» деп оналга бөзү-биле кызгаарлаттын-ган. Көсү агитациянын ролун че-ди үлөгөөрүн харазында, ол совхозтун салбырларын, фермаларында калды-даа чач чүгүлөр кылдыман. Лекторлар бөдүрүн ажалды парком кошпак ууртканын, совхозта лекция, беседа кууду ден-гөдө тургустунган. Бу бүгүнү түнөөлө ажал-агынын планир-ни күөсеттинейн турар. Совхоз бирги кварталда сүт садарынын планын чүгө 77 хуу күөсеткен. Чакы тары-ланын темпин оожум болган. Сөөлү үдө арагалаар, чүрүм үрөөр чоруктар — совхоз девискеринде удаа-дараа болуп турары таварыга ажал, Е. Котешникова («Тына» колхозта), автоклуб чолачыны Иргит Кара-оол олар чоңа кино көргүзү-гөрин үлөгөрлөг организастап турар-лар.

Кино көргүзгөрин экижерде талааны-биле ажал районда өсүгү үдө эки-жи турар. Киномеханиктер эштер: М. Даваа, М. Даш-оол («Шекпээр» совхозта), Е. Котешникова («Тына» колхозта), автоклуб чолачыны Иргит Кара-оол олар чоңа кино көргүзү-гөрин үлөгөрлөг организастап турар-лар.

Кино көргүзгөрин экижерде талааны-биле ажал районда өсүгү үдө эки-жи турар. Киномеханиктер эштер: М. Даваа, М. Даш-оол («Шекпээр» совхозта), Е. Котешникова («Тына» колхозта), автоклуб чолачыны Иргит Кара-оол олар чоңа кино көргүзү-гөрин үлөгөрлөг организастап турар-лар.

Кино көргүзгөрин экижерде талааны-биле ажал районда өсүгү үдө эки-жи турар. Киномеханиктер эштер: М. Даваа, М. Даш-оол («Шекпээр» совхозта), Е. Котешникова («Тына» колхозта), автоклуб чолачыны Иргит Кара-оол олар чоңа кино көргүзү-гөрин үлөгөрлөг организастап турар-лар.

Кино көргүзгөрин экижерде талааны-биле ажал районда өсүгү үдө эки-жи турар. Киномеханиктер эштер: М. Даваа, М. Даш-оол («Шекпээр» совхозта), Е. Котешникова («Тына» колхозта), автоклуб чолачыны Иргит Кара-оол олар чоңа кино көргүзү-гөрин үлөгөрлөг организастап турар-лар.

Кино көргүзгөрин экижерде талааны-биле ажал районда өсүгү үдө эки-жи турар. Киномеханиктер эштер: М. Даваа, М. Даш-оол («Шекпээр» совхозта), Е. Котешникова («Тына» колхозта), автоклуб чолачыны Иргит Кара-оол олар чоңа кино көргүзү-гөрин үлөгөрлөг организастап турар-лар.

Кино көргүзгөрин экижерде талааны-биле ажал районда өсүгү үдө эки-жи турар. Киномеханиктер эштер: М. Даваа, М. Даш-оол («Шекпээр» совхозта), Е. Котешникова («Тына» колхозта), автоклуб чолачыны Иргит Кара-оол олар чоңа кино көргүзү-гөрин үлөгөрлөг организастап турар-лар.

Кино көргүзгөрин экижерде талааны-биле ажал районда өсүгү үдө эки-жи турар. Киномеханиктер эштер: М. Даваа, М. Даш-оол («Шекпээр» совхозта), Е. Котешникова («Тына» колхозта), автоклуб чолачыны Иргит Кара-оол олар чоңа кино көргүзү-гөрин үлөгөрлөг организастап турар-лар.

Ш. КУУЛАР

Барыны-Хемчи паркомуну секретарынын ораакчысы.

Часкы хову ажилдарына мурнакчылар

Бачын ажалга могоп турупкан механизаторлар тургалык чоң кавызында дууду-ла мөра кылдыр шөйлүп чоруп баргылаан тараа шөлдөрдүн уурун-туурун чөтмилер кээр. Арыг-сылыг болгаш дөгем столованья кирип келгире, оларны инжи-буру чөмөрүн аманын чыды сергелдир, залда иңи узун столду долду олурупкаш, олар чөмөнүп эгелөөлөр.

Бачын ажалга могоп турупкан механизаторлар тургалык чоң кавызында дууду-ла мөра кылдыр шөйлүп чоруп баргылаан тараа шөлдөрдүн уурун-туурун чөтмилер кээр. Арыг-сылыг болгаш дөгем столованья кирип келгире, оларны инжи-буру чөмөрүн аманын чыды сергелдир, залда иңи узун столду долду олурупкаш, олар чөмөнүп эгелөөлөр.

ХОЙЖУ СОДУЙ-ООЛДАР

Бистер Ээрбекте өрү алгаш, Хандей бажына үнүп кээривеске, Эки-Олтутта 3 кодан хой отпак чор. Мында кымдар деп малчылар чуртап турары деп. Бин-Хем районун «Кызыл тараачын» колхозуну Ээрбек салбырын эргелеткин эш П. Брохановтан айтырармыз:

— Бу бистин колхозтун хойжулар-дыр. Алаанда турар өт бистин дуржулгалы хойжуусу Оюн Содуй-оол Демчинович-дир. Ол эртен чылын тургустунган №1 бот-оруд-га-чарыгалы хойжу бригаданын кезигүн. Чеди чылдын дөртү чыл-дында боттарыга бедиктен социалист хулаалегерин алгаш, хуш-ажалды бедик көргүзгөрин чеди алган малчыларын бирөөн чүе, оң аалына бар бис бе, сонугурап чугаалажы көргө-ле, силер—деп, ажал чугаалай-дыр.

Эш Содуй-оолдун аалына чеди берген, мал ажалды хөдүдөр дөш калдык чөмөлөгөн ап келген сонугурап чугаалажы бедиктен.

— Төраа колхозуустун хөш малдан ап 6 чыл иштинде ажалдып келди. Бу аразында колхозтун нити билаанга шыдаар шааыс-би-де салыныкынын кылган бис. Чижээ, бо 6 чылдар дургузунда малдан келген ховустан 2300 ажал баш турганын ап, колхозка 6 кодан

хой кылдыр өстүрүп берген бис. 1962 ажал-агы чылдында хой бургузун 3,2 кг дүтү кыргып ап, колхозуустун күрүгө садар дүтүгө тонна ажал дүтү кирдинис.

Колхозка өрткөн чылын чач тургустунган №1 хойжу бригаданын кезигүн коммунист О. Содуй-оолдун чеди чылдын бешки чылын чызы-нында күш-ажалды чедишкенин улам улуз болган. Оң кадамында шүтү 830 баш хой бар. Оң иштинде төрүт хой 411 баш. Төрүт 100 хойга оонаштыр Содуй-оол Демчи-вич 102 хураганын ап, социалист хулаалегерин күөсүдүр талааны-биле чүгө колхозта ажал, харын республикада мунакчыларын бирөөн болган.

— Малдын чаш төлүн камгалап алып хулаалегерин төлөтүп күөсет-кен-дир сен, эш Оюн. Мычарга дүк кырып алып талааны-биле хулаалегер бою күөсүдирине магадчылаан калдыгы, Оюн Демчинович—деп, айтырмыз, оң харылап турары болза:

— Мөөң калдар хөш кышты эки денгиделгир эртен, мычарга чаш төлү бенин мөжи алдыман. Эртен чылга бодаарга хөшүнү дү-хүр семдер, толган дүшпейн-даа ту-

О. ШИРАП.

Коммунистерниң саналдарын амыдыралга боттандырар

Республиканын харылаа эргеленде партия эге организакчынын эгелеген өтөй-сонугудалы куралы болуп эркен. Илеткелч болгаш санал берген коммунистер өрткөн чылын болгаш өтөй-сонугудалы куралы коммунистерин кылган шүтүмчүлөдиг саналдарын партия организакчынын амыдыралга канчаар боттандырып келген оонал демделгелер. Партия шүтүмчүлөдиг саналдарын түнөөн, оларны боттандырар талааны-биле чамдык хөдөөлөрүн ап келген.

Социалист чырышты органи-астап турарында четпестер дугайында шүтүмчүлөдиг боттандырар талааны-биле элөөн боттук хөдөөлөр алганын түнөөлө, бөдүрлөгө ажалдып турар бугу ажалдыкчылар, коммунистер болгаш комсомолчулар

коммунист күш-ажалды дөш шөмчөөкчиге бүрүн хаара туттуган.

Коммунист эш Кылыш уурган кылдынын ажалдыкчылар шүтүмчүлөдиг күш-ажалдын коллективни дөш демисең турар. Мында 6 бригадаларын 2-зи, 8 шалымчыларын 5-жи ол бедик аты чаалап алган. Эш Төлөванын коммунист күш-ажал бригаданы ол бедик аты 3 чыл мурунда чеди алган. Ол бригада бо чылдын беш ай-ларынын ооналдын бүтү-лө көргү-зүлөр талааны-биле күөсеткен, бригадалар аразында калбарган чырышка бирги чери алган. Бригаданын кезигүнери шүтү өрөөнүп турар. Эш Төлөва боду Москвада дөш өрөдиге черинде заочно өрөөнүп ту-

рар. Коммунист күш-ажал брига-данын бүтү кезигүнеринин «Фоту-зун терининин тускый самбыра-зында ажал, эш Төлөванын фотозун бөдүрүлгөнин хундула депте-ринде кирген. Эш Төлөва Хакас-сында барып, бөдүнү ажалдык дуржулгаларын солчуп, оларда үнөлөп болгаш ажалдык дуржулгаларын бөдүнү коллективни эеккен тараткан.

Коммунист эш Михеева башта-ган коммунист күш-ажал брига-данын кезигүнери шүтү агитатор-лар, дружиначылар болгаш полит-бөдүмдө дашыкчылар. Бригадада хей-нитинин чүрүм үрөөлөрүн эки айлар чорук чачып болган.

Бригадада көсү агитацияны тола, эки утка-шынарды, дөштү кылдыр организастаан. В. И. Ленинни ажалды амыдыралынын дугайында стени-длер, СЭКП ТК-нын Президиум кезигүнеринин портреттери, коммуни-ст күш-ажал дугайында пикеттер, СЭКП-нин XXII съездинин болгаш ТК-нын ноябрь Пленумунун шийир-леринден лозуннар, хундул бол-гаш көргүзүп самбыраларын, шашы-пак дипломнар, вымпелдер болгаш хундулгө бижиктер, хана солунары, чач солунар болгаш журналдар-биле кылды бөдүнү дерип каастаан. Коммунист күш-ажалдын бригадасы деп аты чаалап алган бригадалар-нын кезигүнеринин бөдүнү-биле туртырган фотоларын, шалымчылар-нын аттарын тускый кылды самбыра-ла делеп көргүскөн. Бо чорук кижилерин улам сорул киржиң турар.

Социалист чырышты түнөөн эки квартал санында үндүрүп, күө-сөлдөни хурдаларга чугаалажы, хана солунарына, көргүзүп сам-быраларына илердин турар. Тик-лекчилерге кылды вымпелди болгаш ол-бо профессия деп аты тышып, материалды болгаш ажал шалы-ларын берип турар. Хакассынын харылаачылары-биле чырышты чыл өгөөндөн бөз ийи катат түнөөн, ажалда бар чач, депшилдиг чүгү-дөриң солчулгалы кылган.

Инцидент-даа коллективте кадрлар-биле ажалдык четпелден, олар-ны ажалдан залажып үнөри хей турган. Ол дугайында коммуни-стериниң чың, чөптү шүтүмчүлөдиг-рин күөсүдир—талааны-биле чамдык ажалдарын кылган. Шалым-төлөвни берген. Коллективте бугу ажал-дыкчыларын 90 ажал хууун өрөдиге хаара туткан, оң иштинде 60 ажал кижиз дөш болгаш ор-тумак өрөдиге черлеринде заочно өрөөнүп турар. Квалификация бедик техникти бөдүмнерге өрөдиге чедишкенин эркен. Партия чы-рышкынынын бөдүмнерин өрөдиге база эки түнөөдиг эркен. Лекцияларын, политформаларын шыраак билигит, ууртур ажал-

дакчылар доктаамал эртырип турар апарган. Тына кадрлар харылаа шү-гүмчүлөдиг ажал хей бар апарган. Чүгө Новообирскинин харылаа ажал-дыкчыларын ортумак өрөдиге черинде 6 тынар өрөөнүп турар. Кадрларын нити болгаш техник-ти билигин денели элөөн берген.

Харылаа эргеленде почта кыл-дынын начальнигы эш Шепанов-ский, техникти септелге кылды черин начальнигы эш Злобин Бер-тада почта салбырын начальни-гы эш Чөмбүрк, Кызылдын харылаа конторанын начальнигы эш Юсуп-ов, почтаны эш Долгатаа, Сарыг-Септе контора начальнигы эш Ша-тохин, телефончу эш Мамаева, слесарь эш Сады, механик эш Катаев болгаш оон-даа эске кызымаккай бол-гаш мергежиди харылаачы кадр-лар көвүдөн. Почта тарамылажы мурункузудан экижөө. Республиканын шүтү районнары республика солунарын үнөп хууунда ап турар апарган. Кызылдын чамдык квартал-дарынын чурттакчылары ол хундун солунарын эркен ажалды үнөриң мурунда номчу алтар апарган.

Инцидент-даа болза кадрлар-биле ажалды улуз четпестер ам-да бар. Мычарга телефон шүтүмчүлөдиг тургузар, септөөр кылдын начальнигы эш Максимов мөтөрдөр-биле ажалды четпес чоруп турар. Мында партия өрөдиген, астын болгаш көсү агитация эргелгир, социалист чырышты багыт организастаан. Оң уламында телефон шүтүмчүлөдиг Трелишкенин хей бөп турар.

Харылаа эргеленде нитианы-биле бо чылдын бирги кварталынын планир-ин ажал күөсеткен. Инцидент-даа нити күргүзүп талааны-биле план күөсүдө эркен чылдын бирги кварталында турганында 11,4 хуу күвүдө. Орунда талааны-биле планир эркен чылдын бирги кварталда 12 бөдүрүлгөлөр шүтү күөсеткен турган болза, бо чылдын бирги квар-талында 6 бөдүрүлгө күөсеткен. Почта харылаа талааны-биле хөдө-үлөдөр эркен чылдын бо үезинде турганында өскөн.

Партия организакчыны бөдүнү үндүргөн шийирлерин четпес күө-сөлдү турар дугайында шыгыш шүтүмчүлөдиг болган. Коммунистер-ге, активтерге даалгаларын берген, күөсүдө эркен четпес неген турган.

Партия коммунистерин берген шүтүмчүлөдиг саналдарын боттандыры-биле чогуур хөдөөлөрүн ап эгелөөн. Тыныч харылаачылар СЭКП ТК-нын июль Пленумунга чедишкенин ужуражыр дөш улам күөсүдө эркен ажалдып турган, боттарынын ажал-чорудугуна чач чедишкенин чеди алдылар.

К. ЧАМЗЫРЫН,

СЭКП обкомуну штаттан дашкаар инструктору.

Анаа тудугу — бригадир болган

Оң бичинден тура-ла сонугурап чүзөп чазаныр, узаныр чорук болуп турган. Ол болуп өзүп келге-ле элөөн парын чүдөдөр — бады сытырар, ыяш хууректи, бааны болгаш эер бажын чазап өккөр апарган.

— Бо-да тевер кижилерин бирөөн болуп салым-чаанын көргүзүп турар кижиз-дир-ле мөноар—деп, оң баштай кылган чүдө-дерин мактап турган чугаалаар-ла хей.

— 1951 чылда Парыга «Коммунисте орук» колхоз тургустунган. Ол коллективти ажал-агынын үндөклекчилеринин бирөөн база бо-да болгай. Оң ажал — Нам-оол Мөңгө дээр.

— Колхозтаар, сууртуур апарган мынды үдө мергежиди тудугулар хөдө-тир. Шак мынд кижилерин дамыныга бир-ле дугайында Нам-оолду кирер-дир — деп, колхозчулар ол-да доран шийирлөөн.

Оң бөз оң ийи чылдар эркен. Мычарга чеди ийи чылдар улуг ажалдарын бөдүргөн. Хөндөй Асылыда бөзүт чач колхозчу сүтү өзүп сайыраан. Ол сүтүра чурталганы 250 ажал бажыны-ры, сес чыл шылаан, интернат, өмөөлө салбыр, урулгар эвлия, магазин, клуб, почта салбыр, библиотека болгаш өске-даа хей-хей тудугулар чоңуну долуг ажалганында турар. Колхозчу суурну Илчи-нин лампочкаларын чайыналар чырымын турар.

Шак мынды чагай амыдыралды колхозчулар боттарынын күш-ажалды холдары-биле тургузуп ап келген. Оларнын аразында баяндык Нам-оол Мөңгени эки ажалын колхозчулар мактап турар. Ол анаа таварыга ажал, Бөдүнү күөдиг ажалын шийи алган, анаа бедик мергежидин көргүзүп турар ол колхозчу тудугунун чедишкени бо-дур.

№1 сүт-баран фермазында чурталга бажыныры тудуп турар тудугуларга чеди берди. Бөлүк эштер сонга чазы чазап турлар. Оларнын аразында эш Нам-оол бо тур.

— Ажалды чудугураал канча-да болбас болгай—деп, ол чугааламышпаан, денгиз-даа хажышыкынын аскерин каап, чазып тур.

Хочуну тудугулар Иван Даладай, Чооу Ширини, Бунаажал Хетимай оларын болгаш өскөлөрүн-даа дуржулгалы эш Нам-оол өрөөн, оларнын дузаы-биле бөдүнү мергежиди улам бедик келгендин дугайын өөрүшкү-биле демделген турар.

Колхозтун бригадир чери болгаш колхозчулар ол мергежиди тудугуну тудугу бригаданын бригадиринге денешин алган.

— Бистин бригадасы бо чылын хойжу бригадалар төптеринге чурталганын 10 бажынырын тударын, 50 муң тудууну, 40 тонна чугайны бөдүрүн хулаалеген — деп, эш Нам-оол чугаалап турар.

К. НУРЗАТ,

«Шынык» штаттан дашкаар корреспонденти.

КҮШ-АЖЫЛЧЫ ЧҮТКҮЛ

Улуг-Хемнин сөң кыдым, кык-тук, шыктык серини шынаада Ша-гаан-Арыг үлөтүп комбинаттын нитианы туубу бөдүр чери тургустунган. Бо чылдын чайгы сезо-нуна ол коллектив 800 муң тудууну бөдүр планын.

Частык чыгып хунери улуг ооналдын-биле эгелесе-даа, үк бөдүрүлгөнин ажалчыларын чай-гы сезоно төлөтүп белеткенип, тудууларын курдагыларга бол-гаш чазган камгалаарына чугу-ла, улуг дөгем сарайларын септеп, иштин арылган, эркен чылдан артык тудууларын өр-төткөн. Туубуларын болгаш довракты сөвтөр хөдөөлөр бөдөн. Доврактун хөшүнүлө, тудуу хөптөр пресс машина ажалдып турар. Машинаже сүтү күдери, довракты төгери долу-зү-биле механизастаттыган.

Оң ажал

ХЕРЭЭЖЕННЕРНИН ШУУЛГАНЫНГА УТКУШТУР

ЧУРУНТА: Иунцевонун чурумалдыг чараш пастер бүүдүрүр фабрикасынын чурууну херэеженнери (солгай талаан оң талаа) Мария Хромова, Валентина Постоол,

Виктория Лозинская болгаш Клара Бурлак олар белкене бээр аржыылчыгаштарын көрүп туулар. СЭТА-нын фотохроникасы.

Цейлон дүүн, бөгүн болгаш даарта...

ОН ЧЫЛ ПЛАНЫ

«Цейлондун он чыл планы» деп эгелиг уруг эвес номтугашты мен эң баштай Кинди хоорайнын кыдында шай кылар фабриканы албай-хаакчызынын столунун кырынга чыгышын көргөн мен. Каш хүн эртеген соонда, Бадуга чеде бергенимде, мен ол-ла брошюраны кат-чымис садыгжымы кижинин, а оон соонда богда хүрээинин ламазынын холууга көргөн мен. Оон соңгаар ол номчугаш тропиктиг ортудукка менээ хой удаа көзүлгөн.

1959 чылдан 1963 чылга чедир үени хаара туруп турар планнын ат-алдарымы таварылга эвес. Цейлончуларга ол болза келер үеке чугула баям болур. Британ колониялык терминдедин хой чус чылдыг үениден оларга салгал бооп артан айтырылганы олар эзген кыска хуусаа иштиде шиттирлеп алыр деп турар.

Ол айтырылганын бирээзи — бутун аш-чөм продуктулары-биле хандыртканы. Хой алдырларга кедээ ажыл-агыйын хөгжүдериңе конугу таарымчалыг бойдук байдалдарыг тургаш-ла, ол ортудук аш-чөмге дыкка чедимей турар, ол дээрге дашкаар үндүрү культураны — шайны, каучукту, кокос чимистерин, рис болгаш өске-даа тараа культуранынын тарылгазына карагалдыг кылдыр бүүдөр дөөн колдоналдыг плантация ажыдын иштеткенинин шут түнөйлө болур.

Чөм ажылыннын тарылга тургузууну кайы хире таарымча чок, чангыс талаалыкча бооп турарын бистер ортудук эргитерде олуруп чорайыныс автобустун соптазыдан бенин көрүп чоран бис. Каучук үнүштеринин болгаш шайнын карак чептес дегем плантацияларын араанында тараачыларын лаг чиктер тараан рис шөлдери далай ортуунда чегенчег бичи ортудуктугаштар деп көстүп турар. Ортудуктуг тарылга шөлүнүг чүгө үштү бир кезини аш-чөм культураны эрээлөн. Оон учурунда чурт ристи Бирмадан болгаш Каттышкан Штаттардан, картофельди — Испаниядан, катчимистерин — Италиядан болгаш Чаа Зеландиядан, эгити — Австралиядан, перестити, чочак-таранын, чевенин — Индиядан, балыкты — Япониядан кирип сөөртүп ат турар. Чүгө рис, балык болгаш чигир сөөртүп киргизерине бенин Пейлон аажок хой акша-хөргөткени — 400 миллион ажим рупийин чарыгдал турар. Аш-чөм продуктуларын чурттуг хүй сөөртүлгенин 40 хире хуузин ээлеп турар.

Ол чангыс талаалыкча чорукту он чыл планын чок кылар хүлээлгелд. 1963 чылга чедир рис бүүдүрүнүн барык бүдүн чартык катал уугаттылары көрдүнгөн. Ол программаны амьдыралга боттандырыл — чик эвес херек. Чүгө сугарылга системанын болгаш ортудуктуг диверсификацияны үштү ийи кезин ээлеп турар «сугарг лонаны» шиттедиз алдырыга 1 миллиард ажим рупийин дилеп тывар алар. Ажылгалтыннып турар шөлдерин дүүжүтүүн көрдүр төлөдө, чөм ажылыннын агротехникалык үндөини биле эжжидер деп турар. Даштык хөрөгиттеринин плантация системанын колкалдыр болгаш күрүенин национал уруг ажил-агыйларын тургузарына дуулаалар аграр реформанын чорударын чурттуг депшигелге күштерин оралдык турар.

Цейлон келээниң ажил-ишчилери он чыл планынын боттот чорунга бүүдөр турарлар. Рис талаа-биле аш чорук эртең үе бооп чиде бер, чангыс алам тараа алдым-биле дөмө кылдыр үнелетимиз болур, пейлон тараачыларын болгаш ажилчыларын аш-чөмүнүн хүн бүрүдөгү дөөжинине сүт, саржак болгаш алектар үргүлүг турар келиңиз эки үе дугайында күзөл ол бүүдөдө сийнеңиз.

Бү үеге Пейлонун национал үлетпүрү оза иялыгыт. Колониялык үелерде ол үлетпүр болза шай, каучук, кокос тооруктары ажилда кылар, туубой, черепица, савап, пафомияны кылдылары бүүдөр тараа-биле шоолуг эвес, чартык кустары бүүдүрүлгө бооп турган. Шыргай үнүштерин хөлөгелеринде хандыр чажыртканын, курлак чедир беренин каапкаш, бүүдүлүк чепсиз хөдөлгөргө кижилерге ажааттылган ол мастерскалар — чөөрбиги чус чыл анаа чокка чедир чүгө календарынн карак саазыныннарта.

Эртип турган деп чүвенин дигир херечилеи болур. Он чыл үенин дүргүзүндө Цейлон уруг болгаш ортук үлетпүр бүүдүргелерин тударына болгаш чарыгына 2,3 миллиард ажим рупийин чарыгдал, 400 миллион ажим рупийин биче-биче үлетпүр бүүдүргелерин тударына үндүр. Ол программанын күүсөлдө херөгелде бараанарын кирип сөөртүрүн дыкка кызыр, капитал тудуг чорудары-биле акша-хөргөткени камнап алыр арганы чуртка бээр.

Сайзырангай национал үлетпүрү тургузар уганымыкынын баштайгы түнөлдөргө көстүп эгелер берген. Ортудукка кылган хой салыг ужуражымшыкчыларын болгаш бөсөлдерин үелде менээ Пейлонун алдарыг шай-биле ам чурткачыларга алдар-сугарылг апарган пейлон чигирин кады берип турган. Цейлонда ийи чигир заводун ажылдалга 1960—1961 чылда кирген. Оларынн бирээзи — Банталайда чылда 20 тонна чигир бүүдөр завод — Чехословакияныг деткамчези-биле тудтуган. Чурт чигирге болуңу бүүгү херөгелдерин мырыңай чокта чар-ла дашкаартан кирип сөөртүлгө-биле хандырып турган болгай.

НЕФТЬ БОЛГАШ ХАМААРЫШПАС ЧОРУК

Бир чыл хире үенин ирүңүндө пейлоннага национал чоргооралдык база бир демээ — кара май-биле чүгүрү чоругу анык олдуңу чүгү түштүп келген. Ол болза даштык компанияларынн бенин кууар 150 чүгүла станцияларын болгаш нефть дамчылар ийи хоолы шугунарын национализиациянын олурунуга тургустуган Цейлонун национал нефть каттыгжызынын ыгыларын демээ-дир. Каттыжыга иштиги рынокка нефть продуктуларын 40 ажим хуузин берип турар аларган. Болуңу ажил-чорудулазынын чүгө бирги чылында бенин ол каттыжылга национал бюджетке 7,5 миллион рупийин кончаазын кирген.

Барыны чүктүн нефть хардачылары Цейлонун чегинде эзөн каш он чылдар иштиде кожалып келген. «Шеллдин» ыгыларын демээ — сарыг өнүгү ракунка болгаш «Калтекстин» от дег кылыл пегазы бүү-ле пейлон оруктарын чыда калбас элериңдери бооп турган. 100 муң ажим машиналардан тургустуган чурттуг автомобиль партиянын «И-Т» үнүндө ажилы бүрүнүгелде даштык хөрөгиттеринин эргегине турган. Порттарже болгаш үлетпүр чөптөрүнө шайны, каучукту, кокос пальманын продуктуларын чогур өйтүлө чедирери, а ол Ишкан аш-чөм продуктуларын, херөгелде бараанарын, чөмиччилдигелерин, одаар чүгүлү чурттуг олаалаш районнарыга сөөртүп чедирери оларын «ачы-авыралында» хамаржыр турган. Нефть, хардаачылары боттарынын монополияларын ажилы үнергедир турган. Олар боттарынын негеделерин национал чакка албайл чыгарып оралдыжып, бужар-чүтүг чөптөлөрүн калба-биле негетерилди, планнарын кылап турганнар. Чангыс өсө-биле чугаалаарга, нефть колонкалары Цейлонда чаа колонияларынн леттер чери, барыны чүктүн ол ортудукта плантацияныг, салдырмаймаа, сар-төө болгаш өске-даа эрге-ажыктарын камгалаарынын чепсез бооп турган.

Нефть талаа-биле күрүне каттыжылганын тургузар деп, Пейлон чакыктык боттот турарына дугайында баштайгы мездерге Вашингтонда болгаш Лондонга бүүдүг үнүрүзүңгө өсөөктүг турган. Барыны чүк Пейлонун нефть ажинга таварымчыл кылар деп шиттирлээ. Барыны чүктүн нефть компанияларынн бенин колонкалары Пейлонун автомобилналарына кывар чүүл күдүп бөрүндөн ойталаан.

Анык күрүне шак илдинг берге байдал тургүзүр аана Совет Эвилеи, Румыния, КАР дуза көргүскөн. Ол чурттар нефть продуктуларын Пейлонга барыны чүк монополияларыннан 25 хуу чик өлөт-биле барыны чөптөзөөрөн.

Национализиациянын куулуга станцияларына совет бенинин баштайгы иштералары чедип кээрге, чамдык кижилер Пейлонун оруктарында чоруп турар барыны чүк марказлыг автомобилналарга совет нефть «хоралыг» дээр нүгүлүк шугаазынын Коломбога тараткан.

Тайбың дугайында сөс дээш тудуп хоругдаан

ПАРИЖ. (СЭТА). Канадын полициясы Труа Риверге (Квебек мөжү) «тайбың марштын» дөөт киржикчилерин тудуп хоругдаан. Олар термоядролуг дайыннын айымына удуз демиселге, тайбыңды кийгырып турар номерын тардып турганнар. Тудуруп хоругаттырганынын аразында үш канада болгаш бир америк кижилер бар болгаш, Франс Пресс агенттигинин корреспондентин дымнаткан.

«Тайбың марштын» он-он киржикчилери май 26-да, Квебектен үнүп чоруткан. Олар Бостон болгаш Нью-Йорк хоорайларын тавартыр чоруткаш, куоа депискээрде турар Гуантанамода америк шериг-далай базазына чедер ужурул.

Араатанзы аажылап

ХАНОЙ. (СЭТА). Ханойдан алдыган дымнадыларын бүүдүрүр апарган чокта чаа Вьетнамың эрте-бүдүрүлүгү наймысалды Гуэ хоорайга мурун-вьетнам студенттерин тайбың чыккалың игоридьдемчи солдаттар чыдар болгаш карак чакы төгүлдүр галыг гранаталар-биле тардыр сывыбарын оралдыккан. Богда-шажына сугуткүг кижилерге иштеп сүрө болгаш сывыбар чоруктары соксалдыр эрге-чагырларда чыккаалчылар негеп турган.

60 ажим студенттерин багылаан.

БУНДЕСВЕР АФРИКАЖЕ КИРИПКЕН

БЕРЛИН. (СЭТА). Барыны-герман бундесверин 60 шериг албаныларды эртең неделадын тыңтуңдө Ангереяда чед берген дээрли АНН агентилеи дымнады турар. Барыны-герман шериг-агаар күштеринин бөдүк офицерлери оң мурунунда-ла Игериянын наймысалды Лагоста турар. Оларын бундесвер Игерияныг чепсиз күштеринин команданынын чанына турар чөвүлчедилер кылдыр чоруткан турган.

АНН агентилеинин дымнадында билдире берген болза, «кошкык хөгжүлдүлүг чурттарга дуулаалчын» чорукун бүүдүрүр бундесверин албай-лаакчыларын Игерияга тургузар дугайында чугаалажымшыкчыларын чартык чылдын дуртууга чоруп келген.

Боттарынын капиталдарын кирип ажитык чедирин дилеп, Игериянын экономиказынче шугул кирерине сөөлдү үеде күшөддүргөн барыны-герман монополияларынн соолдары ам бундесверинин офицерлери инструктор болгаш чөвүлчедилер болуп алган, ол чуртте шугул кирип турар аларган. «Кошкык хөгжүлдүлүг чурттарга дуулаалчын» Африкаже бенин дайынмактарын шугул кирерине ажитык чыдак кылдыр ажилгап турар.

Йеменде болушкуннар

БАЙР. (СЭТА). Республика бүүдүрүмүгө удуз демиселге турар монархистеринн хөдөлип турар республикаларынн бирээнин Сауд Аравиядан бар чыккан боо-чөптөс болган ок-чөмөк сөөрткөн автономиялар колхозназына Йеменде болган Каттышкан Араб Республиканын шериглери Йеменин суугу чөм кызыгарына таваржы берип халдаанар. Каиринн паралагазынын дымнады турарында алдыга, ол хөмчөгенин үеинде 8 автомобилналарын үрөп утузкан болгаш 5-ти хунаал алган.

Сауд Аравиядан Йеменче бөөчөсөккө болган ок-чөмөккө чорук бүүдүрүлгө чурттуг чорук болза дүжүргөн имам Эль-Бадрийн талаалкчылары — монархистеринн дет-кирине соксалды бис деп боттарынын-на берген алаашкынын сауд эрге-чагырларынын каржызы-биле үрөп турарын херөгитип турар-ды деп. Сауда шериг команданынын тылөөлөкчиси мездерээ.

Совет херэеженнер комитединиң пленуму

МОСКВА. (СЭТА). Совет херэеженнер июнь 24-те Москвага ажитык херэеженнерин бүүгү-делегей конгрессиниң амылыга киржио делегаттарынн аттарын адаан. Совет херэеженнер комитединиң пленумунга сонгутуңу ол делегаттарынн арасында совет херэеженнер комитединиң даргазы Н. В. Попова, совет-америк харылаалар институтунун оралакчы-президентини Н. П. Хрущева, Социалистг Нүш-ажылдың Маадыры С. А. Васильева, «Ирасый Октябрь» деп кондистер фабрикасынын директору А. А. Гринско, Литва филармониянын симфония оркестриниң дирижеру М. К. Деарионайт, Казах ССР-ниң чырылышынын министринин оралакчысы Р. Д. Сенжолова, Калинин аттыг фабрикада бригадир, Социалистг Нүш-ажылдың Маадыры С. А. Нотова, чогаалчы И. Н. Левченко, ССР-ниң улустун артизи О. В. Лепешинская, Москва областың «Коммунарна» совхозунун директору А. Н. Монахова олар бар. Пленумга илеткел кылган Н. В. Попова конгресске белеткелдиң янзы-бүрү чурттарда чоруп турарын дымнаткан.

Конгресс болза херэеженнерин бүүгү-делегей чымыс болур, баштайгы мездеринн бүүдүрүр алырга ала Европаның 27, Азияның 28, Американың 25, Африканың 39 чурттарын, ол ышына Австралиянын төлөөлөкчилери шупту 1400 хире делегаттар, аалчылары болгаш хайгаарачылары Москвага келир. Оон аңгыда совет хай-ниити организацияларынын 100 хире аалчылары конгресске келир күзелин илереткен. Турисч бөлүктөрү-биле Москвага келген 400 хире херэеженнер ол чышына база келир.

Янзы-бүрү хөвириниң белеткел амылаары 120 хире чурттарда чоруп турар. Конгрессти Москвага эрттирер дугайында шиттирине совет херэеженнер улуг өөрүшү-биле уткан.

Конгресске белеткел дугайында мездер Совет Эвилелинин бүүгү булуңнарында кээп турар. Бо айтырымы херэеженнериниң область, республика активиниң хой салыг хуралдарынын киржикчилери чылы-биле чугаалажып турар. Хоорай, область, республика бүүдүрүңү херэеженнери конгресске боттарынын белеткенин кылып турар. Узбекистанын чурттакчылары зогин аалчылары утуп алыры-биле тургускан боттарынын организацияларын «хүндүлөп комитети» деп адаан, Молдав хоорайларын чурттакчылары «найыралдык чечектерин» олурткан. Грузиянын болгаш Казахстанын херэеженнери чурттакчылары боттарынын амылаарын конгресске белен кылдыр бээрин шиттирлээ. Москва, Ленинградтын, Киевтин, Запорожьенин, Алматанын, Ташкенттин болгаш өске-даа хоорай, суурларын хай-ниитизи сөөлгү үеде «Тайбың фронтуну» он-он хуу рубльди кирген.

Пленумун киржикчилери херэеженнерин бүүгү-делегей конгрессинге сонгутуңу совет делегацияга чыгыны берген.

Херэеженнерин бүүгү-делегей конгрессинге белеткел Москвада жалбаа-биле дегерээ. Хей-ниити организациялары, өвөдиге черлери, албан черлери ол конгресстин киржикчилерине белкене бээр чүүдөрини кылып турар.

Даштыкы парлалганың бижи турарының дугайында допчулал

Фидель Кастроуну Совет Эвилелиге найыралчы аян-чорук кылдып база дымнаткан соонда, Кубага чангыс келгенин дугайын солдуннар тодаргай дымнадып турар. «Нияти рынокка» Англияны кирир дугайында айтырыгың талаа-биле барыны талакы күрүнегериниң арасында чөвүлчедилерин дугайын Франсуз, англи болгаш өске-даа солдуннар бижип турар. Барыны-европа авиалидини сессиязынын Париже ажитыгына-биле холбайштыр «Нью-Йорк» деп француз солдунун дегерлеп турары болза, чугаалажылга кол кичтээгит Англия биле алды чурттарынн арасында харылаалдарынн айтырымынче утлуган турар. «Францияны часпааньырадыр азы ону берге байдалга тургузар дээр чаа оралдыкчыларынн болу бөөрүн» солдун баш бүүрүңа айтып турар. «Нияти рынокту» «иштиги кризисиниң улам дорайгааны» деп эгелиг чүгүлүг «Эко» солду ады чурттарынн Брюссельге болган сөөлгү чөвүлд хуралынн түнөлдөрин тайыдырып турар.

Лондонун «Дейли миррор» деп солдунун Нью-Йоркка корреспондентинин бадтык турары болза: сөөлгү хүндере президент Кеннеди Барыны Европанын чурттарында бар деп турган аян-чорунга дыкка тура чок аларган. Корреспондентиниң сөзү-биле алдыга, президентге чок чамдык кижилер харын ол аян-чорукту соксалдыр күзеп турар. XXIII Иоанин паланын өгөни делегей парлалганын кол темазы болуп турар. Дыкка хой солдунар бо

болушкунга холбайштырган редакция чүүдөрин, тайылыбарын, күрүне болгаш политиктиг ажилдачыларынн бижикири база чедирген каажыдалдарын парлап, тайбынын деттирине болгаш бижылаарына ажитык кылдыр паланын чурттуг турган ажил-чорудулазын демгелдеп турар, ону салгаар кижиниң дугайында болдурлар баш бүүрүңаар айтып турар. Паланын дайынын бүүрү шакпанын «Юманите» демгелдеп, күрүнегерин «Тайбың» демгелдеп догунаашкынынчын принципин хүлээп көргөн. «Чөм кырыга тайбың» деп йөрээлин «Комба» солдун сагындурп турар. Фашист диктатор Франко, АКШ-тың төп разведка эргеленин төлөөлөкчилери, америк дээли лама Спэлман болгаш делегейин дүңкүрүлүп чоруну чаарылыдарына ууур өске-даа аажы дайынаар ол йөрээлин өжөөнүн сөзү-биле көргөн.

XXIII папа Иоанин боттуг чүүдөринн барымдаалап база амыг делегейин ханы ниятлел болгаш политиктиг чарыкталарын айтып турган дээрине Польшаның «Трибуна люду» солдуну кичтээгити утландырып турар. Сөө-язы ылгаар чорукка удуз америк неглеринн демиселин дугайында дыкка хой дымнадыларын даштыкы солдунарынн арнынарына бижириин мурунку хөвөр үргүлүчүлүккө, Хамаатыларынн эргелериниң дугайында айтырымын талаа-биле бижики конгресске кирерин президент Кеннеди чылып турар деп, «Нью-Йорк геральд трибуна» болгаш

өске-даа чамдык америк солдуннар демгелдеп турар. Гантин диктатору Дювальениң сөзү-чурумуң хүлээп көрү деп, АКШ-тын шиттирленин дугайын дымнадышсаан, «Нью-Йорк таймс» солдунун бижээни: «Кариб бассейниниң чурттарынын чакатканын АКШ тургузар азы дүжүрер аргалыг турган шир-үе эртең. «Мөөн мурунунда Дювальениң ажил-чорудулазы америк монополияларга таарымча чок аларга Вашингтон ону дүжүрүн чедиршик чокка оралдык турганын билдирип болгай.

«Ди велт» деп барыны-герман солдун болгаш өске-даа солдунар «судет немелеринн землечастову» деп алаанырак организациянын Штутгартка болган митингизинин дугайын дымнадып турар. Ол митингизге министр Зееб чүгө чугаалаан дээрзин солдуннар демгелдөөн. Оңуң-чөгөзгөил сөлтүүн организакчылары канцлер Аденаурден база Боннун өске-даа көскү ажалдакчыларынн байыр чедирген чагааларын, бижики-терин алган. Моон-биле кады өске-даа алаанырак организацияларынн сөйттары чамдык хоорайларга база болтулаанын «Рейнхей пост» болгаш «Франкфуртер рундшау» солдуннар дымнадып турар.

Өрткөттеринн өзүдөзиниң айтырынын чугаалажып турар парламентаринн сессиязы Токионун солдуннарынн кичтээгитиниң түвүнде турар. Индиянын президентини Радхакришнанин АКШ-че албанын аян-чорунуң кол кичтээгити Делинин солдуннары көрүндүрүп турар. (СЭТА).

«КВАС ДУГАЙЫНДА ЧУГААЛАЖЫП КӨРЭЭЛ»

Хлебтен кылган квас дээрге орус улустун ынак сускуну, ижиниң сусканын ол чидирер, артында-ла серин апарган ышкы сагындар. Улуг нурууңуңа нагаан согунадан болгаш кара хлебтен кылган квас база негээ сывындан кылган орошкы хөвирлиг квас ылангыч чайгы үеде кончуг иштигир. Квас болза даганынн янзы-бүрү сорттарынын холуусазында, нек-тараа болгаш арбай солдоттарында ийиле нектараа хлевиниң сугарылы-биле сугдан белеткитинген туруп болур. Оң составында минералдыг дустар, шоолуг эвес хөмчөлдүг спирт, сүттүг болгаш уусустуг нислоталар, хөмүрүгү нислота бар.

Амыг квас ижин ажиткызынын, ижин адаанын бестеринде ажиткынын күжүн улгаттырып турар болгаш оон-биле чөм хуудурулган экинжиңди турар дээрзин хөмчөзгөил шитчилелдер көргүскөн. Квас болза В витаминиң витамининин үндөсинн болуру-биле чүгө кадын ижинлерге ажитыгы эвес, харын-даа ону азыр ижинлерин чөмгөреринге бээр амыглап турар. Чүрөң-дамыр азырларгы ижинилер хаваң, ышкытар-ла чөм болза, хонукту 200 — 400 граммдан көвүдөткөй ону ижин болур. Ындыг азыр ижинлерге квас ижерин ышчар нызыгарлар турарынын чылдагааны болза, оларга хой хөмчөлдөй суун чөм чидири

чүрөккө аар байдалдыг болур. Квасты ижин оюлганнар азырлыгы, сары хайныр байдалдыг хоочураан гастрит, колиталар, энтериталардан азырп турар ижинлер херөгел болбас. Квастын элзэн амыг болуп турар байдалы ижининин болгаш шөйүндөлерин азырп өскерилген иштиги нартарынга азырышылыг багай салдарын чедирин болур, дустуг нислотанын тургустунуп келиринге таарымчалыг. Бистин чуртувуста «москооский», «хлеб», «оршкылыг», «амяг» болгаш нат-чимистен ыылган квастарын үндүрүп турар. Хлебтен кылган кваска варенье ийиле нат азы өрүңулүр чулуун

холуптар болза, өрүңулүг азы наттыг квас мылып ап болур. Фрунтулар чүлүг хөмчөзгөил С витамин болгаш минералдыг дустар-биле байдылтар. Ындыг квастарга чүдүра сывырып наан фрунтулары, натты суг-биле коллаш, чигир ийиле чулук болгаш сироп дузасы-биле база амыдып ап болур. Хлеб сөртүлүг квастарын кыларда, хоюг чигир, нек-тараа болгаш арбай солдоттарын, нек-тараа даганын, кургак хлеб кызын, хлеб ажитынызын, ижер хөмүрүгү нислотаны, дылдыраш мат бүрүзүн, өртөткөн чигир, ижев ажитынызынын арыг культуранынын амыг-наар.

Бамыңың квас белеткел тура арыг-шөвөргинн дүрүмүн шыгыгы сагытыр, ону сагываанындан квас иштиге амыг-укус, үстүг амыг болгаш ириңич хөвирин бөктөриллери тытып болур. Квасты үр тургузарга үрели болза: ол чөптүг алар, амааны баксыраар, саваме солуг кууарга шөйлүп турар болу бээр. Ынчалп барганда ону ижин болбас. Чаа мылып наан (амаалан) квасты чөм-биле, ылангыч оон крахмалы хөй болза, мады ижерге ижин аарты берип, куду олуртуп болур дээрзин сагындарып казыр араты. РЕСПУБЛИКАНЫН САНИТАР-ЧЫРЫДЫШЫН БИЖИРИ.

Республикага АГААР-БОЙДУСТУН байдалы

Бөгүн республикага бүүдүрүлгө чамдык черлерге кыска чөм чөзүр, барыны чүк утланымшыкынын хаттын күжү чөртү дымдыр хуи бо-

лур. Агаарын температура: республикага 12—17, Кызылга 15—17 градус чылыг. Реаक्टर Д. Б. БАЙЫР-ООЛ.

Кинотеатрларга

8ӨГҮН

«НАЙРАЛ»: «Арыг-чагай сетил-биле» 10, 12, 2, 4, 6, 8, 10 шактарда.

«КАА-ХЕМ»: «Чиполлино» 11.15, 1.15, «Нол прослент» 3.15, 5.15, «Нагдашкын» 7.15, 9.15 шактарда.

«ЕНЕСЕН»: «Харда истер» 2.30, «Оптук ижинилер» 4.30, 6.30, 8.30 шактарда.

«ВОСТОК»: «Уш дайымы нежилдир» (1-ги сериязы) 1.15, 9.15, «Чырым өртөмөйчүг төңчүзү» 3.15, 5.15, 7.15 шактарда.

ЧАЙТЫ КИНОТЕАТРА: «Мексининн дээринн адаанда» 5.15, 7.15, 9.15 шактарда.